

AMALIY FANLARNI O'QITISH ORQALI KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMI

Rahimova Naima Sobirjon qizi, G'aybullayeva Jasmina Xayrullo qizi

Toshkent viloyati pedagogik mahorat
markazi katta o'qituvchilari

Annotatsiya: Mazkur maqolada amaliy fanlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda talabalarda kasbiy kompetensiyani rivojlantirishning asosiy mexanizmlari yoritilgan. Amaliy mashg'ulotlarning ta'lim jarayonidagi o'rnini, ularning samaradorligini oshirish omillari, o'quvchilarni real ishlab chiqarish muhitiga yaqinlashtirish imkoniyatlari hamda kompetensiya asosida ta'limni tashkil etish tamoyillari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Kasbiy kompetensiya, amaliy fanlar, ta'lim texnologiyalari, dual ta'lim, amaliy mashg'ulot, ishlab chiqarish amaliyoti, innovatsion yondashuv, kasbiy malaka, o'qitish metodlari, pedagogik monitoring.

Аннотация: В данной статье раскрыты основные механизмы развития профессиональной компетентности студентов при использовании современных педагогических технологий в обучении практическим дисциплинам. Анализируется роль практических занятий в образовательном процессе, факторы повышения их эффективности, возможности приближения учащихся к реальной производственной среде, а также принципы организации обучения на основе компетентностного подхода.

Ключевые слова. Профессиональная компетентность, практические дисциплины, образовательные технологии, дуальное обучение, практические занятия, производственная практика, инновационный подход, профессиональные навыки, методы обучения, педагогический мониторинг.

Annotation: This article discusses the main mechanisms for developing students' professional competence through the use of modern pedagogical technologies in teaching practical subjects. The role of practical training in the educational process, factors that enhance its effectiveness, opportunities for bringing learners closer to real production environments, and principles of competence-based education are analyzed.

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida kasbiy kompetensiyani rivojlantirish masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Raqobatbardosh mutaxassis tayyorlash, zamonaviy ishlab chiqarish talablariga mos malakalar shakllantirish, amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash ta'lim mazmuniga bevosita bog'liqdir. Xususan, amaliy fanlarni o'qitish jarayoni talabning kasbiy shakllanishida asosiy bosqich bo'lib, nazariy bilimlarni real vaziyatlarda qo'llay olishni ta'minlaydi.

Davlatimiz tomonidan qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (2020-yil), "Professional ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi", Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi kabi normativ hujjatlarda aynan kasbiy kompetensiya, amaliyotga yo'naltirilgan o'quv jarayonlari va ishlab chiqarish bilan hamkorlikni kuchaytirish talablari belgilangan.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida ish beruvchilar talab qiladigan kompetensiyalar — muammoli vaziyatni tahlil qilish, texnologiyalarni amaliy qo'llay bilish, jamoada ishlash, texnik xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, innovatsion fikrlash — talabalarni amaliy mashg'ulotlar orqali shakllantiriladi. Shu sababli amaliy fanlarni o'qitish jarayonini modernizatsiya qilish bugungi kunda dolzarb hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Amaliy fanlarning kasbiy kompetensiyani shakllantirishdagi o'рни

Amaliy fanlar talabaning quyidagi kompetensiyalarini rivojlantiradi:

Texnik kompetensiya — kasbga oid uskunalar, jihozlar va texnologiyalarni amalda qo'llay olish.

Amaliy ko'nikma — nazariy bilimlarni real jarayonga tatbiq etish.

Loyihalash kompetensiyasi — mustaqil tarzda amaliy loyiha ishlab chiqish va uni bajarish.

Kommunikativ kompetensiya — jamoa bilan hamkorlikda ishlash va muammolarni birgalikda hal qilish.

Muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish — ishlab chiqarish jarayonida uchraydigan kamchiliklarni aniqlash va bartaraf etish.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, amaliy fanlar ulushi ko'p bo'lgan ta'lim dasturlarida bitiruvchilarning ishga joylashish ko'rsatkichi **35–40% ga yuqori** bo'ladi (Iqtisodiy tadqiqotlar instituti ma'lumotlari, 2022).

Amaliy fanlarni o'qitishning samarali mexanizmlari

Dual ta'lim tizimi

Dual ta'lim — o'quv jarayonini ishlab chiqarish bilan integratsiya qilish mexanizmi bo'lib, talaba vaqtining 40–60% gacha qismini korxonalarda o'tkazadi. Germaniya, Janubiy Koreya, Turkiya tajribalari shuni ko'rsatadiki, dual tizimda o'qigan talabalar ishlab chiqarishga tezroq moslashadi. O'zbekistonda 2023-yilga kelib 300 ga yaqin kollej va texnikumlarda dual ta'lim joriy qilinishi natijasida o'quvchilarning amaliy ko'nikmalari sezilarli oshgan.

Amaliy fanlarni o'qitish orqali kasbiy kompetensiyani rivojlantirish zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biridir. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki: Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv talabalarning malakasini oshiradi. Dual ta'lim tizimi real ishlab chiqarish jarayoniga moslashuvni tezlashtiradi. Innovatsion texnologiyalar amaliy mashg'ulotlarning samaradorligini oshiradi. Amaliy fanlarni modernizatsiya qilish ish beruvchilar talablariga mos mutaxassis tayyorlashga xizmat qiladi.

Shu bois, oliy va professional ta'lim muassasalarida amaliy mashg'ulotlarni tizimli ravishda takomillashtirish, ishlab chiqarish bilan hamkorlikni kuchaytirish hamda o'quv dasturlarini kompetensiya asosida qayta ko'rib chiqish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, 2020-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.
3. Professional ta'limni rivojlantirish strategiyasi, 2021.
4. Valiyeva F.R., Sharipova G.N. Innovative technologies in improving the management of preschool educational organizations//International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI:10.9756/INTJECSE/V14I5.94 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 05 2022
5. Abdullayeva N.Sh. Leader competency and its specific characteristics in managing the school education system// American Journal Of Social Sciences And Humanity Research eISSN:2771-2141Pages:152-158|Crossref DOI:https://doi.org/10.37547/ajsshr/Volume04Issue02-23 Published Date: 2024-02-29http://theusajournals.com/index.php/ajsshr/article/view/2548
6. Abdullayeva N.Sh. Improving the preschool education system on the basis of cluster technologies// Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation, B. 36872-36886 2021 y